

GEORGESCU-ROEGEN

N. GEORGESCU-ROEGEN →

Desafiava l'ordre de l'economia marxista que «jura, en nom del dogma de Marx, que tot el que la natura ofereix a l'home és un do gratuït, quan és evident que la història de la humanitat prova sense refús que la natura juga un paper important en el procés econòmic.»

he sentit que aquesta manera de veure és parcial i que hem de comprendre que la matèria també es transforma. Això és fonamental, perquè nosaltres som una estructura material. Per això he formulat lleis per a la matèria que són paral·leles a les lleis per a l'energia.»

La següent fase era preguntar-li com intervenia el fet econòmic en aquesta «estructura material», entesa com la interacció entre mitjans físics i recursos humans:

«Pel que fa al problema econòmic, es produeix un esdeveniment curiós: anys després que el dogma mecanicista hagués perdut la seva supremacia en el terreny de la física, els fundadors de l'escola neoclàssica van erigir-lo com a model de la ciència econòmica i van reduir els processos econòmics a un model mecànic que es basta a si mateix.»

Amb aquest esquema Georgescu-Roegen desafiava tant l'ordre mecanicista de l'economia ortodoxa liberal –per a la qual no representava res la «contínua interacció generadora d'història entre el procés econòmic i el medi material»– com l'economia marxista que «jura –em deia–, en nom del dogma de Marx, que tot el que la natura ofereix a l'home és un do gratuït, quan és evident que la història econòmica de la humanitat prova sense refús que la natura juga un paper important en el procés econòmic.»

En aquell confortable saló de l'hotelet de Bellaterra –improvisat com una aula professoral per a un sol deixeble– se'm feia evident la clarividència d'aquell analitzador sistemàtic i sistemàtic dels fluxos conjunts ecològics-econòmics que formen la trama de la nostra vida, i amb ella, del pas de la història. Però, de tot això, se'n fotia i se'n fot el dogma lineal mecanicista de l'economicisme fonamentat en el «progrés». Calia, doncs, que el professor m'expliqués d'on provenia aquesta irreductible oposició entre mecànica i termodinàmica a l'hora d'analitzar els processos econòmics.

«Això prové del segon principi de la termodinàmica, anomenat també Llei de l'Entropia, que manifesta, en la seva formulació més senzilla, que "la calor tan sols s'escapa del cos calent cap al fred i mai a l'inrevés", i, en la seva formulació més complexa, però igualment equivalent, que "l'entropia d'un sistema tancat, com el nostre, augmenta contínuament, i de forma irreversible, cap a un màxim, és a dir, que l'energia utilit-

XAVIER GARCIA, A L'ESQUERRA, I NICHOLAS GEORGESCU-ROEGEN EN UN SALÓ DE L'HOTEL BELLATERRA EL 1980.

zable és constantment transformada en energia inutilitzable fins que desapareix completament".»

La filosofia mecanicista –em deia– no té en compte aquest canvi de qualitat material i ambiental en l'ús continuat de l'energia, un canvi que és irreversible, mentre que només té en compte «la massa, la velocitat i la posició, amb el

«Fa anys que paguem no haver tingut en compte les veritats de les lleis elementals de la natura.»

resultat que la mecànica redueix tot el procés econòmic al moviment i al canvi en el repartiment de l'energia i això provoca un augment de la degradació entròpica». La seva sentència era clara: «Assimilar el procés econòmic a un procés mecànic és admetre el mite que l'economia és un carrousel que no té cap possibilitat d'afectar el medi, compost de matèria i energia. La conclusió, segons aquesta tesi, és que no cal integrar el medi natural en el model analític del procés econòmic.»

Tot aquest conjunt d'anàlisis quedà ampliat i detallat el 1971 en la seva

magna obra, ja citada, *The Entropy Law...*, on precisava que «la termodinàmica és una física del valor econòmic i la llei de l'entropia és la més essencialment econòmica de totes les lleis de la natura».

POSAR LÍMITS AL CRIEXEMENT

Per als qui procedim d'aquests fons rurals mediterranis de la catalanitat, de la petita menestralia, tota aquesta samfaina d'idees, conceptes i terminologies científiques segurament podria equiparar-se als vells proverbis amb què ens alligaven els nostres avis i pares: «No es pot estirar més el braç que la màniga» o «No es pot matar tot el que és gras», entre tants d'aforismes trets de la vivència directa de les coses reals, del seny innat en un moment concret de la nostra història i de les situacions temporals –a vegades molt llargues– de limitacions explotadores del nostre medi natural.

Sigui com sigui, ja fa anys que estem pagant –com recordava Georgescu-Roegen– «no haver tingut en compte les veritats de les lleis elementals de la natura, que es produeixen en un cicle tancat interconnectat, mentre que nosaltres ens entestem a fer del sistema econòmic un sistema obert, amb la qual cosa no és exclòs que en el futur la matèria pugui esdevenir un factor més crític encara que l'energia». I és que el consum continuat de matèria i d'energia planteja el problema, ja evident, del seu accés i de la seva disponibilitat,

amb el sobrepreu afegit de més degradació entròpica i del cost econòmic d'extracció.

Mentre el Club de Roma, el 1972, parlava de posar «límits al creixement», Georgescu-Roegen apostava clarament el 1979 pel «decreixement», en el context d'invertir el sentit del creixement (que no vol dir extensió de la misèria i de la pobresa), és a dir, de «limitar el desgast de la misèria per a les generacions futures». Aquest programa refundador va batejar-lo com a *Bioeconomia* (1974), que consisteix a fer la síntesi, per al manteniment de la vida, «entre l'aportació del component de l'energia terrestre (estoc) i la del component solar (flux)».

Al final de la llarga conversa, Nicholas Georgescu-Roegen em deixà anar ell mateix una pregunta que sobrepasava les disquisicions tècniques habituals i ens endinsava, em sembla, en el cor del drama humà al llarg de tots els temps i, sobretot –segur–, dels contemporanis: «No serà que el destí de l'home és el de tenir una vida breu però febril, excitant i extravagant, més que no pas llarga, vegetativa i monòtona?». Si és així –es contestava ell mateix– «que d'altres espècies desproveïdes d'ambició espiritual –les amebes, per exemple– heretin una terra que gaudirà durant molt de temps encara de la plenitud de la llum solar?».

Després, la seva figura se'm perdé fins que en un moment dels anys noranta que no puc precisar desaparegué d'aquest planeta que tant va estudiar.